

Lutz Müller, SJ

NEDUALNO ISKUSTVO I
NOVOZAVJETNA SVJEDOČANSTVA

Prijevod s njemačkog jezika: prof. Stjepan Lončarić

Uvod

Već sam pojam *nedualno iskustvo* ukazuje na poteškoću u opisu teme o kojoj želim govoriti: kako negativna formulacija može objasniti nešto pozitivno? Riječ je o nečemu neizrecivom. Ipak, ne možemo tu stati. Potrebno je približiti se toj formulaciji te svjedočiti o jednom drugačijem iskustvu molitve. Jer, kontemplaciju kao nedualno iskustvo treba objasniti u onoj mjeri koliko je to moguće pred umom koji vjeruje. Nedualno iskustvo u svojoj neizrecivosti nadaleko je rašireno. Sv. Pavao piše u drugoj poslanici Korinćanima: “*Znam čovjeka u Kristu: prije četrnaest godina da li u tijelu, ne znam; da li izvan tijela, ne znam, Bog zna – taj je bio ponesen do trećeg neba. I znam da je taj čovjek – da li u tijelu, da li izvan tijela, ne znam, Bog zna – bio ponesen u raj i čuo neizrecive riječi, kojih čovjek ne smije govoriti. Time ću se hvaliti, a samim se sobom neću hvaliti, osim slabostima svojim.*“ (2 Kor,12,2-5). Tijelo očito ima bitnu ulogu jer mi živimo u našem tijelu i svjesni smo ga. Koje mjesto tijelo zauzima u kontemplaciji? Riječi sv. Pavla očito izbjegavaju opisivanje iskustva tijela jer na tome se mjestu sv. Pavao izražava vrlo suzdržano, dok s druge strane otvara prostor za iskustvo molitve takoreći onkraj tijela.

Treće nebo kao podatak o mjestu malo nam pomaže, no ipak ono jednostavno označava Božje mjesto. I tu nalazimo „*neizrecive riječi*“ koje moramo to bolje razumjeti. Svakako treba uzeti u obzir Pavlovo egzistencijalno iskustvo s njegovom biografskom težinom i značenjem koji su tu prisutni. Sv. Pavlu bile su potrebne duge godine da integrira duhovno iskustvo. U poslanici Galaćanima piše o povlačenju na tri godine u Arabiju (Gal 1,18) poslije njegovog upečatljivog susreta s Gospodinom na putu za Damask (Dj 9). Iza toga slijedi daljnjih 14 godina¹ koje je on proveo vjerojatno u sirijskoj pustinji. Što je Pavao tamo radio? Mi ništa ne znamo o ondašnjim njegovim studijima, apostolskim naviještanjima ili posebnim projektima. Možemo naslućivati da on u pustinji obavlja kontemplaciju. Dakle, oko 17 godina on meditira o svojem obraćenju Kristu! „*Neizrecive riječi*“!

Nedualno iskustvo upućuje na iskustvo jedinstva koje našem poimanju i razumijevanju zadaje velike poteškoće. Ako se pod nedualnim iskustvom jedinstva podrazumijeva ukidanje napetosti subjekt – objekt, onda se postavlja pitanje što preostaje. Negativna teologija i teologija paradoksa jedine su valjane i odgovarajuće discipline za opisivanje nedualnog iskustva. Uz to treba napomenuti da su u Bogu sve razlike načelno nadvladane. U Njemu se nalazi samo On. Sve su razlike definitivno izmirene (ne ukinute!) i okončane u ljubavi – no različitost ostaje sačuvana. Individualnost ne nestaje. Kršćansko iskustvo jedinstva nije poništavanje čovječstva niti poništavanje individualne egzistencije. Kršćansko razumijevanje jedinstva – odnosno kršćansko razumijevanje *biti jedno* – poznaje osobu koja je u Bogu, a za to imamo svjedočanstva u Novomu Zavjetu. U Ivanovu Evanđelju jedinstvo s Bogom i u Bogu iscrpno je obrađeno.

Parabola o trsu i lozi

Prvi korak k razumijevanju omogućuje nam parabola o trsu (Iv 15, 1-5) koja govori o pozornosti loze. Loza treba svu svoju moć opažanja usmjeriti na trs. Dakle, ne treba se opterećivati međusobnim usporedbama, poteškoćama u opskrbljivanju kišnicom, gnojivom i suncem, ili svojim planovima za puno sazrijevanje. Nego, loza svoju pažnju treba usmjeriti jedino na povezanost s izvorom. Loze same od sebe ne mogu proizvesti dobre plodove. Ali loza može rasti u jedinstvu s trsom i tada na njoj može sazrijevati dobro grožđe. Drugim

---

¹ Ipak se smatra da nije bilo 14 godina, već između 3 i 7 godina, op. prev.

riječima, loze su samo kanali kojima teče snaga trsa. Trs proizvodi grožđe tako što svoju snagu šalje kroz loze u plodove. Odlučujuća je snaga trsa, a ne toliko trud loza. Jedini zadatak loza sastoji se u tome da održavaju vezu s trsom. Francuska spisateljica Madeleine Delbrel tu situaciju je ovako opisala: „*Bogu osiguravati mjesto*“.

Čovjek koji moli zna da ga drži Krist koji prebiva u njemu. Na početku meditativnog puta molitelj najprije ima dualno, odnosno dvojno iskustvo. Krist je njegov izvor od kojega živi. Na svjesnoj razini dvojno iskustvo događa se u produženim trenucima tišine, u stišanom disanju, u odsutnosti riječi te u prebivanju u Božjoj prisutnosti. Molitelj kao subjekt ljubavnom pozornošću gleda na trs kao objekt. S čovjekove strane taj ljubavni pogled je preduvjet da se dođe do iskustva jedinstva. Mržnja i opiranje to onemogućuju. Uopće, svaka vrsta negativnosti sprječava to sjedinjenje. No, i bavljenje pozitivnim sadržajima iskustva jedinstva predstavlja prepreku. Ustvari, molitelj se uopće ne bi trebao bilo čime baviti. Meister Eckhart neumorno naglašava da je tu riječ o napuštanju. Molitelji moraju sve napustiti kako bi oslobodili put za Boga. Samo onaj tko napusti samoga sebe, svoje misli i rastresenosti, svoje osjećaje, sjećanja i planiranja, dobiva Boga. Jednostavna, skromna, šuteća, pažljiva, zainteresirana, budna prisutnost je dovoljna.

Temeljno izmirenje sa svijetom i poviješću počinje ovdje i sada. Pomirenje i pogled pun ljubavi upravljen neprijateljima preduvjet je za spasiteljsko djelovanje, kao što nam poručuje raspeti Krist. Mir i ljubav plodovi su kontemplacije. Jedinstvo i jednolikost proizlaze iz Božjeg karaktera koji je Ljubav. Napuštanje svakog otpora omogućuje nedualno iskustvo. Ovdje se pokazuje i ograničenje nedualnog iskustva. Budući da je čovjek trajno ograničen i ukorijenjen u grijehu, njegovo nedualno iskustvo bit će nesavršeno, prolazno i trenutno. Dok god se molitelj (svjesno) hrva i bori, on je još uvijek djelatan, aktivan. Stisnutim zubima i stisnutom šakom nezamislivi su i nemogući oslobođenje i kontemplacija. Dualno iskustvo molećega subjekta („ja“) koji gleda Objekt – Ljubav („Boga“) može prijeći i pretvoriti se u nedualno iskustvo jedinstva. Ta oba tipa iskustva nužno pripadaju jedno drugome. Preduvjet nedualnog iskustva je da ljubeći pogled na stvarnost nije ni izričita aktivnost ni izričita pasivnost. Životni stav kontemplativca cijeni tišinu. U svojem djelovanju, odnosno akciji kontemplativac ide snažno naprijed, dok u svojoj duhovnosti daje mjesta praznini da je Krist može ispuniti. „*Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist*“ (Gal 2,20), piše Pavao kad ga je

Krist obuzeo. Kristovo obuhvaćanje najbolje se može osjetiti u opažanju sadašnjeg trenutka. Učenje i vježbanje prebivanja u sadašnjem trenutku neophodan je preduvjet za gledanje s ljubavlju, odnosno za kontemplaciju jer tu se radi o nečemu mnogo većem nego što je čin i djelo volje. Nutarnja spremnost molitelja da se u dualnosti otvori za nedualnost upravo je propuštanje loze koja se otvara trsu. Jedinstvo se može doživjeti samo onda kada loza ne gleda sebe. Mi to zovemo **vjerom**. Vjera ne podrazumijeva držati nešto istinitim, nego biti u Ljubavi.

Isusovi oprostajni govori

U Ivanovom evanđelju Isus opisuje dovršenje povijesti u jedinstvu s Bogom. Isus pet puta ponavlja svoju molbu Ocu da svi budu jedno (Iv 17, 20-26): „...*da svi budu jedno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu...da budu jedno kao što smo mi jedno... ja u njima i ti u meni, da tako budu savršeno jedno...da ljubav kojom si ti mene ljubio bude u njima – i ja u njima.*“

Iz sklopa cijelog sedamnaestog poglavlja vidi se da je jedinstvo ljudi s Kristom i Ocem cilj svjetske povijesti. Najdublji smisao života je u tome da mi ne stojimo više Kristu nasuprot (dualno), nego da ga doživljavamo u Ocu (nedualno). To je posljednja Isusova poruka svojim učenicima. Povijest završava u tomu neizrecivom jedinstvu s Bogom. To je Isus nagovijestio na mnogim mjestima u Evanđeljima na različite načine. Poznat je njegov sukob s farizejima oko ponovne izgradnje Hrama (Iv 2,13-22). Za tri dana Isus će opet podići hram čime je mislio na svoje tijelo koje će sada zamijeniti Hram kao mjesto Božje prisutnosti. Isus Krist je mjesto susreta s Bogom, ali i više od toga, On je mjesto i prostor našega prebivanja u Bogu. Tako Isus Krist prenosi Božju prisutnost s Hrama na sebe, na svoje tijelo koje Tijelo mi primamo u Euharistiji. Božja prisutnost bit će ostvarena u čovjeku neverbalno, no tjelesno iskustvena. To je jednostavno prebivanje čovjeka u jednom Duhu s Ocem, kao što je objašnjeno u Isusovom oprostajnom govoru. Dvorana Posljednje večere istaknuto je mjesto tih Isusovih priopćenja. Mistik Angelus Silesius ovako opisuje to stapanje dualnog i nedualnog iskustva u Euharistiji:

Ako si pobožanstvenjen

Onda jedeš i piješ Boga

(i to je vječno istina)

U svakom zalogaju kruha. (Angelus Silesius: Andertes Buch 120)

Našim rječnikom mi bi to ovako izrekli: Tko je uronio u nedualno iskustvo, taj i u Euharistiji i u svakom komadiću kruha prima Boga, jer u svemu nalazi Boga. On živi u ljubavi, zahvalnosti, istini i jedinstvu.

„U onaj ćete dan spoznati da sam ja u Ocu svom i vi u meni i ja u vama.“ (Iv 14,20)
Ako isključimo mogućnost psihotičnog jedinstva, odnosno halucinacije, onda vidimo da Isus ovdje govori o duhovnom jedinstvu koje nastaje po Duhu Svetomu. *„...Sam se Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima.“* (Rim 8,26). Kada se to duhovno jedinstvo događa? S jedne strane jedinstvo je navještaj, kao što se to naslućuje u oproštajnim govorima i obećanju izgradnje Hrama. S druge strane mnoge su formulacije već ostvarene. Je li „uzajamna prisutnost“ već sada ostvarena? U svakom slučaju, Bog se ne mijenja i ne može se promijeniti. Dakle, s njegove je strane jedinstvo s njim već sada moguće, odnosno jedinstvo je već sada ostvareno. Isusovo upućivanje na povezanost loza s trsom govori o takvom uzajamnom prožimanju. To jedinstvo mi ne moramo (a i ne možemo) proizvesti. (Kakve li apsurdne zamisli tako se približavati Ljubavi!). Nego, to je već postojeće jedinstvo koje nam je darovano od Boga u njegovoj prisutnosti, a mi ga trebamo sačuvati: *„Ostanite u meni i ja u vama... Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda. Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa.“* (Iv 15,4-5)

Sva filozofska opisivanja i definiranja te teološki pokušaji ne mogu prikriti krhkost ljudskoga govora i jezika. Ipak, može se spoznati da je nedualno iskustvo po svojoj naravi u službi predane ljubavi. Na kraju ostaje još samo mucanje vjernika molitelja koji želi rasvijetliti to jedinstvo i nedualno iskustvo:

*Tvoje je moljenje uprljano,
Moraš Gospodinu u srcu mirovati.
Abba, kojega njegov Duh probudi,
Ne ometaj čišćenjem i svojim činom!* (Gerhard Tersteegen)